

מראי מקומות- סנהדרין ס"ז

המשיך המסית להסית, א"כ זהו כהסתה רגילה שמסית מעצמו, וחייב.

(ג) **האומר אעבוד, אלך ואעבוד, וכו'- פרש"י,** בא' מכל הלשונות הללו, הוי מסית וחייב. ופי' **המהרש"א**, דמיירי דהניסת אמר לשונות הללו, וכוונת רש"י לומר דאם הניסת אומר לשונות הללו, ועל ידו הוא חייב, ממילא גם המסית חייב, ולא מהני מה שחזר בו אח"כ. משא"כ כל זמן דהניסת לא אמר לשונות הללו, אז אין המסית חייב אם חוזר בו.

(ד) **כי קתני מסית זה הדיוט להכמנה, דתניא ושאר כל חייבי מיתות, וכו'- הק' המהר"ם,** למה צריך הגמ' להביא ברייתא דנוהגין בו בהכמנה, הרי כן מפורש במתני'. ותי' דמה שקורין אותו הדיוט ושוטה הוא ניכר טפי מהברייתא, שמדליקין לו נרות בבית הפנימי, ומדברים עמו, ועכ"ז אינו מרגיש שעושין לו כן משום העדים שבחוץ שרואין אותו.

(ה) **כיצד עושין לו, מדליקין לו את הנר בבית הפנימי, וכו'- פרש"י** דהן רואין אותו על ידי הנר שהוא דלוק בבית הפנימי, דאי לא מצו חזו לי' אין יכילין להעיד, ואע"ג דשמעי לקלי', שהוא יכול לומר לא הואי אנא. וע' בקצות (פ"א, י"ג) דכ' דמדברי רש"י משמע דטביעות עין דקול לא מהני לענין דיני נפשות, וא"כ ה"ה לענין דיני ממונות לא מהני להוציא ממון. וע"ש שהביא מהפרי חדש דמה דטביעות עין דקלא מהני הוא רק לענין איסורא, אבל לא לענין ממונא, כמו שמדויק מדברי רש"י, אולם כ' דאולי י"ל דמה דלא סמכין על טביעות עין דקול במסית הוא משום דמסתמא המסית מדבר בלחשה ומשתנה הקול, וכ' הפרי חדש דזה עיקר, אבל הקצות כ' דנראה כדבריו הראשונים, ע"ש עוד בזה.

(ו) **ולא האוחז את העינים, ר"ע אומר וכו'- ע' בתוס' יו"ט דכ' דלכא' משמע דר"ע בא לפלוג על הת"ק, וא"כ, לכא' הביאור הוא דהת"ק ס"ל דאחיזת העינים נתמעט מסקילה,**

(א) **מכמינין לו עדים- יש לעי', למה צריך להכמין לו ב' עדים,** לימא דנצטרף הניסת עצמו עם אחר להעיד עליו. וכ' **התוס' יו"ט** "ולא סגי בחד ואותו שאומר לו, כיון שמקילין בהכמנה". וכ' **הרש"ש באו"א**, דא"כ הו"ל עדות מיוחדת, דאף אם העד שאחורי הגדר רואה הניסת, מסתמא הניסת אינו רואהו, ולכא' צריכין להיות יכולין לראות זה את זה, ואם לאו, הוי עדות מיוחדת, ולא מהני.

(ב) **והוא אומר לו, היאך נניח את אלקינו, וכו'-** לכא' מדויק במתני' דרק בכה"ג אומרים לו כן, ולא היכא שיש שנים ניסתים. וע' **ברש"ש** שהביא שדייק כן **התוס' יו"ט**, אולם כ' **הרש"ש דמתוס' לעיל (ח:)** לא משמע כן. אולם ע' **ביד רמה** דג"כ נקט דבב' לא אמרי' לי' כלום, וביאר החילוק בין א' לב' בג' אופנים. (א) "כיון דקאמר באפי חד דלא חזי לסהדותא, בעי התראה כל דהו, ואע"ג דמסית לא בעי התראה כלל, ה"מ התראה למיתה, אבל אזהרה לכל דהו כי האי גוונא בעי", משא"כ כשאמר לב', דחזו לסהדותא, דאז אמרי' דהוי כעין התראה [וצ"ע]. (ב) אם ב' אומרים לו היאך נניח וכו' וחוזר, יש לחוש דמה שחוזר אינו חזרה אמיתית, אלא רק משום דירא מהם, דלמא יעידו עליו בב"ד, ולכן יאמר שחזר בעצמו, אף דבאמת לא חזר, ולכן אין אומרים לו כן. משא"כ אם חזר ממה שאמר א', א"כ י"ל דמסתמא תשובתו אמיתית הוא, ושפיר יאמר לו כן (וכ' דנפק"מ בין הב' מהלכים אלו, הוא בא' שלא אמר לו כלום, על הצד דבאמת צריך התראה כל דהו, א"כ אין הורגין אותו, לפי שלא התרו בו. אבל על הצד דאומר לו כן כדי להחזירו בתשובה, א"כ מ"מ אם לא עשה כן, עדיין צריך מיתה. ג) עוד תי' דמסית דאיירי בי' רחמנא הוא הסתה שהתחיל בו המסית, לא דהניסת אמר לו להסית. וא"כ, כיון דכאן אמר לו "אמור מה שאמרת וכו'", א"כ לכא' אי"ז הסתה אמיתית, ולכן רק לאחר שגילה הניסת דעתו דלא ניחא לי' בהכי, ועי"ז נוטל הגרמא שהוא גרים להמסית להסית, ואעפ"כ

בכשפים, אלא רק אחיזת עינים ע"י הכשפים (ודלא כשבת, דאמרי' פטור אבל אסור היינו דאסור מדרבנן). אולם הביא דהאחרונים מביאים דמהרמב"ם מבואר דאיסור אחיזת עינים הוא אפי' אם אינו עושה שום כישוף, רק ע"י מראה ותחבולה וקלות התנועה ביד, אסור. ותמה האג"מ ע"ז, הרי לכאור' דבר טבעי הוא, ואיך יהי' אסור לעשות כן. וע"ש שהביא משו"ת הרמ"א שיש ב' מיני אחיזת עינים, וא' לוקה וא' אינו לוקה (וכמו שהבאנו לעיל מהתו"ט), אולם כ' דמשמע דשניהם אינם ענין טבעי. ועוד הביא שם מהב"ח דס"ל דאף אם עושה ענין טבעי ואוחז העינים, הרי הוא אסור. וכ' דלכאור' רוב הפוסקים ס"ל דענין טבעי מותר. אבל הוסיף דאינו רוצה להקל למעשה, שהרי אם העושה משקר ואומר דעושה כישוף ממש, א"כ הרי יכול להיות אנשים מחזיקין אותו לבעל מופת. ואף אם אינו משקר, אינו יכול לעשותה באופן שלא יהי' ניכר לכל דע"י מהירת התנועות הוא. אבל כ' דהבדחנים העושים כן בחתונות, לכאור' ניכר לכל שהוא ענין טבעי, ולכן אין לאסור אלא כפי הב"ח, ולכן כ' דמסתבר דמותר הוא, אלא דלמעשה הי' משתמיט מלפסוק, משום כבוד דרבתינו האוסרים (אולם סיים דאם א"א להשתמט מהפסק, יפסוק להתיר).

(י) **בלטיהם אלו מעשה שדים, בלהטיהם אלו מעשה כשפים - פרש"י**, דמעשה שדים היינו דעושה הכשפים ע"י השדים, ומעשה כשפים היינו שעושה הכשפים בעצמו. וע' בבית הלוי (סוף פ' בשלח) דכ' דא' לקמן דאין השד שולט בדבר הפחות מכשעורה, משום דבפחות לא מכניף ל'. וביאר הביה"ל דמעשה שדים אינו דמיון להפוך דבר שיהי' נראה לעין רואה כדבר אחר, רק הוא מביא אותו דבר אחר ממש ממרחקים לכאן. אבל מעשה כשפים הוא ענין דמיון, שמהפך זה הדבר עצמו שבכאן שיהי' נראה כדבר אחר, וזהו מה שהביא הגמ' רא' מחרב להט המתהפכת, דהחרב עצמו מתהפכת, דבמעשה שדים אין הדבר מתהפך לדבר אחר, רק מביא אותו דבר ממש לכאן.

אבל עדיין חייב הוא במלקות, אבל ר"ע ס"ל דפטור לגמרי. אבל דייק מהגמ' בעמוד ב' דאין כאן מח', שהרי אביי אמר דהל' כשפים כהל' שבת, דהאוחז עינים פטור אבל אסור, ומשמע דאליבא דר"ע קאמר למילתיה. וא"כ, מסתמא ס"ל דלא פליג ר"ע את"ק, דאל"כ, הול"ל דהל' כר"ע אם ס"ל כמותו. אולם העיר, דלעיל (סה:) אי' דמעונן היינו אוחז את העינים, וכ' הרמב"ם דחייב מלקות בזה, הגם דכאן פסק הרמב"ם דפטור. וכ' ד"ל כמש"כ הכסף משנה, שיש ב' מיני אחיזות העינים, חד דמעשה תמהון וחייב, וחד דמכשף ופטור, והוסיף "והבדל זה לא ישיגנו אלא היודע בדברים ההם". וע"ע בערוך לנר כאן שהעיר דכאן משמע דפטור, ובסה: אי' דהאוחז את העינים חייב מלקות, ותי' דפטור דכאן היינו פטור ממיתה, אבל שפיר חייב מלקות.

(ז) **שמכחישין פמליא של מעלה - פרש"י**, שעל מי שנגזר לחיות ממיתין. וביאר הבנין שלמה דהוי כמו מה שאי' בפ"ק דחגיגה, דמרים מגדל שער מתה של בזמנה משום מה דכתי' ויש נספה בלא משפט.

(ח) **שי' הרמב"ם בכשפים - ע' בשו"ע** (יו"ד קע"ט, י') שכ' דאע"פ שאין לחשים מועילים כלום, אין איסור בדבר למי שהוא מסוכן, שלא יהי' דעתו מטורף. וכ' בביאור הגר"א (שם, י"ג) שזהו דעת הרמב"ם (ע"ז י"א, ט"ז), שאין כלום לכשפים וללחשים, אבל כל הבאים אחריו חולקים עליו, והרמב"ם נמשך אחרי הפילוסופיא, וכו', ע"ש דברים חריפים על הרמב"ם, וכ' הגר"א שכל הגמ' המדבר בעניני כשפים הדברים כפשוטן.

(ט) **האוחז את העינים פטור אבל אסור - ע' בחכמת אדם** (סי' פ"ט, ו') שאותן הבדחנים העושים בהחתנות ואוחזין העינים עוברים בלאו דאורייתא, והמצוה לעשותן עובר בלפני עור, ואסור להסתכל ולראותן. וע' באגרות משה (יו"ד ד', י"ג, א') שכ' דמה שפרש"י דאחיזת עינים היינו בכשפים, משמע שעושה כשפים, רק בלא מעשה, זהו ודאי דאורייתא, ורק חידוש הוא דפטור מחיוב סקילה, כיון דלא עשה מעשה

יא) **אלו מעשה שדים** - ע' בחי' הר"ן דכ' דמדוייק בסוגיין דמעשה שדים מותר, והק' דלמה לא מנה הגמ' מעשה שדים עם הדברים שהם מותרים לכתחלה. וכ' דאי"ז דומה כ"כ לכשפים (כמו מעשה בספר יצירה), דאינו כעין בריאה, ולכן אין שייך לומר דזהו אופן של כישוף שהוא מותר לכתחלה. וביאר דבאמת אין כ"כ חילוק בין מעשה שדים ובין מעשה כשפים, אלא דמעשה שדים נעשה בהקפדת כלי, ואינו מעשה חזק כ"כ, ולכן לא אסרה תורה. והביא ראי' מהא דמעשים בכל יום דמשתמשים חכמי אלמני' בשדים. אולם ע' ביד רמה שכ' דמדלא חשיב מעשה שדים בהדי דברים המותרים לכתחלה או בדברים שהם פטור אבל אסור, ש"מ דהעושה מעשה שדים חייב סקילה.

יב) **אצבע אלקים היא** - הק' המהרש"א, נהי דלא הי' יכול להיות מעשה שדים, אולם למה לא אמרו דאולי הי' מעשה כשפים, ונקטו לדבר פשוט דאצבע אלקים היא. ותי' דנהי דשייך לעשות כשפים גם בדבר שפחות מכשעורה, אבל אינם יכול לעשות הכישוף בכל דברים [ולא ביאר הגדר בזה, אבל עכ"פ נראה דלא היו יכולים לעשות כינים].